

← Forrige artikel

Berlins fald 1945

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 503

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Frank Bøgh

Berlins fald 1945 - Med danske øjenvidneskildringer

Gad. 275 sider. 299,95 kr.

Dødskampen om Berlin i 1945

Forrige år døde forfatteren, forhenværende kriminalassistent Frank Bøgh. Han har skrevet adskillige bøger primært om besættelsen og de personer, der undervejs gik i tysk sold. Hans bog "De dødsdømte" om henrettelserne efter retsopgøret står stadig som en markant fortælling om en ellers mørklagt side. Ved sin død efterlod han et manuskript om danske SS-soldater. Det er nu blevet udgivet.

Af Erik Ingemann Sørensen

Frank Bøgh (1942 – 2021) havde en evne til at få folk til at fortælle og omsætte disse fortællinger til bøger. Skrevet i et godt sprog der medvirkede til, at den ganske almindelige læser kunne stifte bekendtskab med sider af Danmarkshistorien, som de måske ellers ikke var kommet i berøring med. At han ikke var uddannet historiker blev til dels erstattet af den tilgang til materialet, han kendte fra sit arbejde inden for politiet, hvor en sigtets forklaringer skal vendes og drejes, efterprøves og analyseret. Naturligvis kommer han fra tid til anden til kort. Men hans arbejder må dog betragtes som rimeligt valide.

Russiske soldater under fremrykning i Berlin i april 1945. (HPN-foto)

Ved sin død arbejdede han med en fortælling om de danske SS-soldater, der deltog i slutkampen i 1945 – fra januar til 2. maj, da russerne definitivt erobrede den nazistiske hovedstad. Frank Bøgh havde fået kræft og havde været igennem både operationer og kemo og var stærkt svækket, da han sov ind. Det blev derfor hans tidligere redaktør på "Forlaget Dokumentas", Carsten Meedom, der påtog sig ansvaret for manuskriptet og dets udgivelse. Historikeren Therkel Stræde har også været inde over manuskriptet med et velskrevet forord, hvor han kritisk forholder sig til Frikorpsfolkenes egen fortælling samt en lille litteraturliste.

Carsten Meedom fik tilladelse til at se efter på Frank Bøghs reoler, hvor han fandt en lang række bøger omhandlende emnet. Han mente, de burde anføres, men Therkel Stræde afviste under henvisning til usikkerheden om, hvorledes de var blevet anvendt. I stedet udarbejdede Stræde den nævnte lille litteraturliste, der er alt andet end imponerende.

Anmelderens dilemma

Jeg har været meget i tvivl om, hvordan denne bog skulle anmeldes. For der er store fejl og mangler i den. Men det er specialviden, der givet ikke interesserer den ganske almindelige læser, der måske bare er på jagt efter en god fortælling, der ikke nødvendigvis er bundet op af specifikke noter og kommentarer. Den læser skal man ikke bryde sig om at kanøfle. Så det må være fortællingen "an sich", der her bedømmes. Og i øvrigt har Frank Bøgh aldrig påstået at have skrevet videnskabelige bøger. Han er den mere populærhistoriske forfatter.

Det mere fagspecifikke tages derefter under behandling i en kritik af redaktørens materialebehandling. Så håber jeg, vind og vejr er ligeligt fordelt.

Historikeren Therkel Stræde har skrevet et centralt forord. Her understreger han, hvor vigtigt det er at have for øje, at de danske SS-soldater orkestrerede deres fortælling med fortællingen om, at de var ganske almindelige soldater, der skam ikke havde deltaget i massedrab på civile og jøder. Noget der senere er blevet stærkt modsagt af historikerne blandt andet i bogen "Bobruisk – En skole i vold" skrevet sammen med historikeren Dennis Larsen, der er museumsinspektør i Frøslevlejren. Her omtalte man blandt andet: "Frikorpsfolkenes opgaver i felten til 'sikring af høsten' eller 'bekæmpelse af partisaner' inkluderede den ene gang efter den anden massebord på civile og afbrænding af deres landsbyer..." (s.12).

Krigen dag for dag

Bogen er én lang kronologisk fortælling, der veksler mellem redegørelser for krigens gang og de fortællinger, der er leveret af de danske SS-folk netop til forfatteren samt uddrag af soldaternes erindringsblade med mere. På denne måde kan han tage læserne med ud i selve kampzonen. Og Frank Bøgh ville helst sidde sammen med de historiske vidner for gennem samtale at skaffe sig

indblik i, hvad det var, der skete. Desuden støttede han sig til de erindringer, fortællerne havde nedfældet.

Bogen indledes med en beskrivelse af forholdene i Berlin: "Berlin 1945". Læserne får et indblik i, hvor voldsomt det var for berlinerne at have en dagligdag med konstante luftbombardementer både nat og dag.

Faldne tyske soldater efter russisk angreb i Østpreussen

Herefter tager Bøgh fat på en oversigt over udviklingen på Østfronten, hvor Den røde Hær buldrede frem – stærkt overlegne såvel i mandskab som materiel. Desværre bringer han ikke tallene, der i den grad viser tyskernes håbløse situation. Hovedtrækkene er med i fortællingen, men der er også store mangler i den faglige fremstilling. Det russiske angreb i storskala, der blev påbegyndt den 12. januar, får ikke en grundig behandling. Hertil kommer, at læserne lades totalt i stikken, da der ikke er ét eneste kort, der viser krigens udvikling. (Mere herom senere).

Frank Bøgh har talt med flere historiske vidner fra Frikorps Danmark, der deltog i de sidste kampe. Der er de egentlige samtaler og så de nedskrevne erindringer forfattet adskillige år efter krigen. Det er her, de helt store problemer melder sig.

Den redigerede virkelighed

En af de tidligere Frikorpsfolk, som Frank Bøgh placerer centralt i bogen, er Helmuth Leif Rasmussen. Tilsyneladende en ganske almindelig soldat i det tyske SS. I sin fremragende bog "Fortrængt grusomhed – Danske SS-vagter 1941-45", Gyldendal 2010, understreger historikeren Dennis Larsen, Frøslevlejrens Museum, at de danske SS-folk havde rig mulighed for at konstruere deres "uskyldsverden", så de slap mildere under retsopgøret.

Men Helmuth Leif Rasmussen var så sandelig ikke uskyldig. Tværtimod. Han opholdt sig i Kz-lejren i Bobruisk, hvor han var med til at henrette jøder. Det understreges i Therkel Strædes og Dennis Larsens bog

"En skole i vold - Bobruisk 1941-44 - Frikorps Danmark og det tyske besættelsesherre dømme i Hviderusland", Gyldendal, Beviserne var så overvældende, at Simon Wiesenthal centrals chefjæger Efraim Zuroff gik til det danske politi for at få ham udleveret til straf. Efter to års undersøgelser

frikendte politiet SS-manden. Bevisets stilling var for svagt, sagde man. Zuroff var totalt uforstående overfor dette. I Tyskland ville han være blevet anholdt og stillet for retten.

Frank Bøgh indtager hverken til Helmuth Leif Rasmussen eller de andre SS-danskere nogen som helst kritisk holdning. Det er en altafgørende svækkelse af bogens "vidner" – og får anmelderen over i det meget vagtsomme hjørne. Hvad der er endnu værre er, at fritidsdyrkerne af Frikorps Danmark kan fortsætte med deres rabiater hyldest af disse "uskyldsræne" forbrydere på deres foredragsraids gennem Danmark. Ak ja. "Mod dumhed kæmper selv guderne forgæves".

Frem mod enden

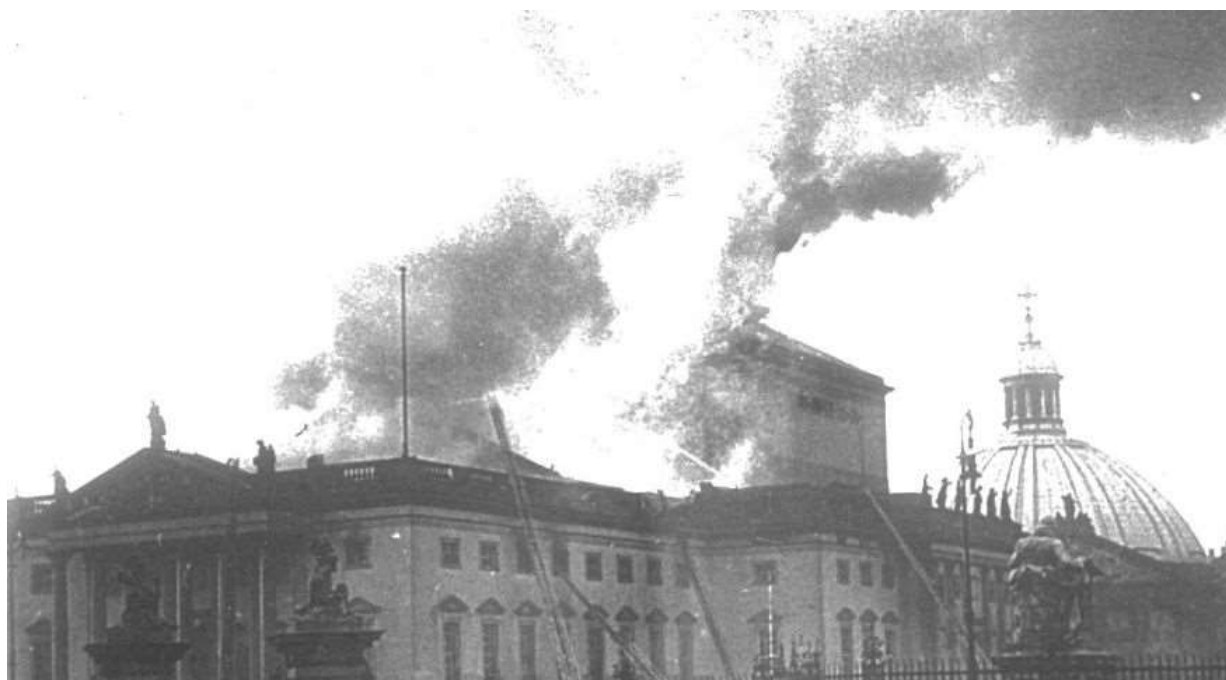
Frank Bøgh fortsætter næsten dag for dag frem til den bitre ende den 2. maj 1945 i Berlin, hvor meddelelsen om Hitlers død offentliggøres. Og Grossadmiral Dönitz bliver hans efterfølger. Det er en lødig gennemgang, Frank Bøgh har skrevet – men som nævnt er der flere mangler i fremstillingen. Det kan til dels tilskrives, at det er et uhyre komplekst emne med utroligt mange vinklinger. Litteraturen er aldeles omfattende spændende fra de videnskabelige fremstillinger skrevet af militærhistorikere til de mere populære, der ikke vægter det korrekte så nøje. Men for de læsere, der vil have et overblik over krigens sidste fase - måske inden en tur til Berlin – er bogen givet velkommen.

Store redaktionelle mangler

Det er egentlig ikke Gads forlag, der har stået for redaktionen. Eksternt er det Carsten Meedom, der har stået for denne. Han har tidligere selv udgivet bøger af Frank Bøgh. Her er det imidlertid gået galt.

I en bog med så mange sted- og personnavne forventer man god støtte i et register. Men det har man ikke taget hensyn til og ganske enkelt udeladt. Man forventer ligeledes en god støtte i kort over begivenheder. Dem ligger der talrige instruktive af på internettet. Men det har man valgt at se bort fra. Der findes et på side 28: Tyskland 1. januar 1928 med frontlinjen angivet. Men det er bevægelserne fra 1. januar og frem, der er afgørende. Heller ikke her får læseren altså en hjælpehånd.

Billedsiden er dårlig. Der er myriader af billeder fra netop denne periode – og en meget stor del af disse er frit tilgængelige på internettet. Her bringes kun kendte billeder. Og endog særdeles traditionelle – oftest fra Frihedsmuseet. Det bliver jo nærmest latterligt, når man ser et billede af Heinrich Himmler og Joseph Goebbels fra deres velmagtsdage. Og portrætbilleder i sig selv har ingen særlig værdi. Heller ikke billedteksterne er interessante. Tilsyneladende har man ikke ulejliget sig med at undersøge, hvad det egentlig er for et billede. Som nu på side 63:

Billedteksten er: Bomberamt bygning i Berlin (Frihedsmuseet). Kigger man efter i Frihedsmuseets billedarkiv, er der ikke nogen stedsangivelse. Bruger man et par minutter på internettet, finder man hurtigt ud af, at det er Staatsoper på Unter den Linden, samt at billedet er taget i 1943. Det er ikke i orden, at sådanne detaljer ikke er bragt på plads.

Så kigger man jo i forventning efter litteraturlisten. Som nævnt tidligere eksisterer en sådan ikke. I stedet har historikeren Therkel Stræde udarbejdet en "... række titler, som kan anbefales til videre læsning." 13 titler. I et underligt udvalg der omfatter danske, tyske og engelske titler. Det må have stået Stræde klart, at dette ikke er en stringent fagbog. Derfor undrer det, at klassikeren "Slaget om Berlin" skrevet af Cornelius Ryan (1966) ikke er nævnt. Den er velskrevet og fik rigtig god omtale i Historisk Tidsskrift. (Cornelius Ryan brugte i øvrigt samme fremgangsmåde som Frank Bøgh – samtale med et væld af historiske vidner). Helt katastrofalt er det, at Jacob Kronikas "Berlins undergang. Dagbog fra Det tredje Riges Fald", Lindhardt og Ringhof, ikke findes. Den er fremragende og et fornemt blik på undergangen.

En af de store anstødssten er citaterne og erindringerne. Citaterne er sat i kursiv, mens erindringerne står i almindelig sats. Det er forvirrende, da erindringerne let glider ind i den almindelige tekst, hvis man ikke lige bemærker anførselstegnene.

Jeg fatter ganske enkelt ikke, at det er en så lemfældig omgang med spændende muligheder. (For slet ikke at nævne de mange dokumentarfilm, der er tilgængelige på You Tube).

Afsluttende må man konstatere, at udgivelsen er god nok for de læsere, der vil vide lidt. Men desværre også konstatere, at det er en bog med utrolige mangler. Det skylder man ikke Frank Bøgh.

[Historie-online.dk, den 24. maj 2023]

← [Forrige artikel](#)

SE RELATEREDE ARTIKLER

NEUENGAMME

FRA VERDENSKRIG TIL KOLD LIVSFARE - MINER! KRIG

JULI

QUINTILIS – den oprindelige betegnelse for juli måned

